

БІОЛОГІЯ РОСЛИН

УДК 581.55:58.009 (477.54)

[https:// orcid.org/ 0000-0001-7908-1995](https://orcid.org/0000-0001-7908-1995)

[https:// orcid.org/ 0000-0002-1193-5288](https://orcid.org/0000-0002-1193-5288)

[https:// orcid.org/ 0000-0002-2593-477X](https://orcid.org/0000-0002-2593-477X)

ФІТОСОЗОЛОГІЧНА ОЦІНКА ФЛОРИ ПЕРСПЕКТИВНОГО БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЗАПАДНЕ» (Дворічанський район, Харківська область)

Ю.Г. Гамуля¹, к.б.н., доц., В.В. Бітюцька², магістр, Н.Л. Лосєва³, ст. учитель

¹Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

²Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,

³КЗ «ОСШ II-III ступенів «Обдарованість» Харківської обласної ради»

y.gamulya@karazin.ua

У статті наводяться результати дослідження та фітосозологічного аналізу флори ділянки крейдяних відслонень правого берега р. Оскіл у Дворічанському районі Харківської області (Україна). На дослідженій території пропонується створення регіонального ботанічного заказника «Западне».

Були зафіксовані унікальні природні угруповання крейдяних відслонень, серед яких до Зеленої книги України занесені: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Linum ucranicum* (Griseb. ex Planch.) Czern. Флора обстеженої ділянки налічує не менше 72 видів судинних рослин, які належать до 24 родин. За результатами фітосозологічного аналізу встановлено, що 31% (22 види) від загального числа встановлених видів судинних рослин потребують охорони, що є високим показником раритетної цінності флори.

Зафіксовано зростання на дослідженій території 22 рідкісних та ендемічних видів рослин. За Європейським червоним списком охороняються чотири види: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng., *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng. До Червоної книги України (2009) занесені 10: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz.; *Diplotaxis cretacea* Kotov; *Hyssopus cretaceus* Dubjan.; *Koeleria talievii* Lavrenko; *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Onosma tanaitica* Klokov; *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Scutellaria cretica* Juz.; *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Stipa capillata* L. До регіонально рідкісних видів, що охороняються за Переліком рідкісних видів Харківської області відносяться 19 видів. Окрім того, один рідкісний вид – *Genista tanaitica* P. Smirn., наразі не охороняється за жодним офіційним переліком, бо був виключений з Червоної книги України за редакцією 2009 року.

Ключові слова: крейдяна флора, охоронювані види, судинні рослини, фітосозологічний аналіз, Харківська область

Phytosozological evaluation of the flora of a perspective botanical reserve of local significance "Zapadne" (Dvurechansky district, Kharkiv Region). Gamulya Yu.G., Bityutska V.V., Loseva N.L. – The article presents the results of research and phytosozological analysis of the flora of the Cretaceous debris section of the right bank of the Oskil River in the Dvořichanskiy

district of the Kharkiv region (Ukraine). On the explored territory it is proposed to create a regional botanical reserve "Zapadne".

The unique natural groups of Cretaceous outcrops were recorded on the explored territory, among which the *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan, *Linum ucranicum* (Griseb. Ex Planch.) Czern. Were introduced into the Green Book of Ukraine. The flora of the examined area has at least 72 species of vascular plants belonging to 24 families. According to the results of the phytosociological analysis, it has been determined that 31% (22 species) of the total number of the recorded species of vascular plants need protection, which is a high indicator of the rarity value of the flora.

Recorded growth of the investigated territory 22 rare and endemic plant species. The European Red List is protected by four species: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng., *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng.; 10 species are listed in the Red Data Book of Ukraine (2009): *Androsace koso-poljanskii* Ovcz.; *Diplotaxis cretacea* Kotov; *Hyssopus cretaceus* Dubjan.; *Koeleria talievii* Lavrenko; *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Onosma tanaitica* Klokov; *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Scutellaria cretica* Juz.; *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Stipa capillata* L. In addition, one rare species - *Genista tanaitica* P. Smirn., is currently not protected by any list because it was excluded from the Red Data Book of Ukraine, edited in 2009.

Key words: cretaceous flora, protection species, vascular plants, phytosociological analysis, Kharkiv region

ВСТУП

Найбільш надійним методом охорони рідкісних і зникаючих рослин та їх угруповань є включення територій, де вони зростають в систему державного природно-заповідного фонду. Для цього потрібно не лише проведення досліджень флори та рослинності природних фітоценозів, а й оцінка їх фітосозологічної цінності. У всьому комплексі природної рослинності України флора крейдяних відслонень є унікальним та найціннішим у науковому відношенні об'єктом [3, 8, 18], оскільки до її складу входить значна кількість реліктових та ендемічних видів, більшість з яких є охоронюваними та занесеними до Червоної книги України (2009) або інших природоохоронних переліків. Дослідженням флори та рослинності крейдяних відслонень Харківщини присвячені численні роботи ботаніків. Серед них найвідомішими є праці В.І. Талієва [20], Б.М. Козо-Полянського [10], М.І. Котова [11, 12], Є.М. Лавренка [13, 14].

Великий фактичний матеріал щодо вивчення видового складу, особливостей фітоценотичної структури, закономірностей розподілу рослинності у залежності від характеру субстрату і процесів ерозії представлений в ряді робіт М.Г. Олексієнко [15, 16], К.Д. Єрмоленко [9], Л.М. Горєлової, [2–7]. Найновіші данні про флору та рослинність території дослідження опубліковані в роботах О.В. Філатової [22], Г.О. Савченко та В.І. Ронкіна [26], і в роботах Н.Б. Саїдахмедової зі співавторами [19]. Дослідження гербарних фондів кретофілів, накопичених в гербарії Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна (CWU) було проведено О.В. Безродною [1]. Проте, не зважаючи на значущість проведених досліджень, у літературі представлені переважно данні про флору територій, які мають статус об'єктів природно-

заповідного фонду. Інша територія крейдяних відслонень Харківщини на сьогодні вивчена недостатньо.

Дослідження були проведені у вегетаційний період 2016 р. Об'єктом досліджень стала флора ділянки крейдяних схилів у районі селища Западне по правому берегу р. Оскіл. Ця територія входить до території перспективного розширення Національного природного парку «Дворічанський» та наразі може бути взята під охорону як ботанічний заказник місцевого значення. Згідно з фізико-географічним районуванням України (1968), територія дослідження належить до Старобільської степової області південних відрогів Середньоруської височини, південно-західна частина останньої виділяється в Донецько-Оскільській підобласті, яка займає в основному межиріччя Сіверського Дінця й Оскола. Згідно геоботанічного районування України (1977) ця територія розташована в межах відрогів Середньоруської височини в смузі різнотравно-типчакково-ковиливих степів степової зони. За адміністративним поділом територія знаходиться в Дворічанському районі Харківської області.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Територія дослідження знаходиться на правому березі р. Оскіл, в 2,5 км від с. Западне Дворічанського району Харківської області. Загальна площа ділянки, що пропонується до заповідання складає близько 100 га. Координати крайніх точок 49°48'10.17"ПНШ; 37°38'39.77"СХД та 49°47'49.54"ПНШ, 37°38'55.60"СХД. Найближчі природно-заповідні об'єкти – це ботанічні заказники «Крейдяний» та «Коробочкине», також територія ентомологічного заказника «Урочище Парнянське», зарезервованого для наступного заповідання [18].

Дослідження флори та рослинності проводилося за стандартними методиками прийнятими в геоботаніці [13]. Аналіз флори проведений за А.І. Толмачовим [21]. Созологічний статус видів встановлений за Червоною книгою України (2009) [23], Переліком регіонально рідкісних рослин Харківської області 2001 р. [17], виданням «Рідкісні рослини Харківщини» [6] та Європейським червоним списком [24]. Назви видів наведені відповідно до зведення «Судинні рослини України...» [25].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Крейдяні відслонення дослідженої території мають досить велику крутизну від 10° до 40°. У середній частині схилів частіше чиста крейдяна крихта, іноді слабо задернована. На вершинах схилів та більш рівних місцях формуються слабо розвинені, переважно змиті чорноземи, у підніжжя схилів утворюються чорноземні або перехідні до лучних ґрунти. Рослинний покрив ділянки характеризується значною строкатістю, що в цілому характерно для місцезростань крейдяних відслонень та обумовлене особливостями геоморфологічної будови крейдяних схилів і алювіально-делювіальних процесів

[8, 15]. Враховуючи вище сказане, для дослідження були обрані три характерні типи місцезростань: схили зі слабким ухилом поверхні та слабо розвиненим ґрунтовим покривом, круті схили крейдяних відслонень та придорожні ділянки в місцях переходу до інших типів рослинності на верхів'ях та у підніжжя схилів.

За результатами проведених досліджень встановлено, що рослинність обстеженої території включає унікальні природні угруповання крейдяних відслонень, серед яких занесені до Зеленої книги України угруповання зі зростанням *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Linum usranicum* (Griseb. ex Planch.) Czern.

Асоціації типових ділянок зростання рідкісних рослин на крутих крейдяних схилах (до 40°) зі слабо розвиненим ґрунтовим шаром мають проективне покриття, яке не перевищує 20% та включають наступні види: *Artemisia salsoloides* Willd. (cop 2, 10%); *Hyssopus cretaceus* Dubjan. (cop 1, 5%); *Thymus calcareus* Klokov & Des.-Shost. (sp, 1%); *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng. (sp, 1%); *Gypsophila oligosperma* A. Krasnova (sol); *Silene supina* M. Bieb. (sol); *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng. (sp, 1%); *Asperula cynanchica* L. (sol); *Androsace koso-poljanskii* Ovcz. (sp, 1%); *Pimpinella titanophila* Woronow (sol); *Cephalaria uralensis* (Murray) Roem. & Schult. (sol); *Scutellaria cretica* Juz. (sol); *Schivereckia mutabilis* (M. Alexeenko) M. Alexeenko (sol).

Більш пологі ділянки (до 10°) зі слабо розвиненим ґрунтовим покривом мають проективне покриття до 60% та характеризуються участю в травостої наступних видів: *Artemisia salsoloides* Willd. (cop 2, 10%); *Thymus calcareus* Klokov & Des.-Shost. (cop 2, 10%); *Hyssopus cretaceus* Dubjan. (cop 2, 5%); *Linum hirsutum* L. (sol); *Bupleurum falcatum* L. (sol); *Pimpinella titanophila* Woronow (sol); *Vincetoxicum hirundinaria* Medik. (sol); *Asperula cynanchica* L. (sol); *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng. (sol); *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng. (sol); *Odontites luteus* (L.) Clairv. (sol); *Teucrium polium* L. (sol).

У флорі пологих ділянок розташованих в місцях переходу крейдяних схилів до плакорних місцезростань та у підніжжя схилів у складі травостою значно зростає роль злаків, степового різнотрав'я та бур'янів.

За результатами досліджень встановлено, що флора заказника налічує принаймні 72 види судинних рослин, які належать до 24 родин. Спектр провідних родин дослідженої території типовий для структури флори крейдяних відслонень та відображає її основні ботаніко-географічні закономірності. Провідні 11 родин охоплюють 82% (59 видів) від загального числа видів. Перші чотири місця у спектрі родин займають родини *Asteraceae* – 13 видів (18%), *Lamiaceae* – 10 (13,8%), *Rosaceae* – 7 (9,8%), *Fabaceae* та *Poaceae* – по 6 (8,3%), *Scrophulariaceae* – 4, *Caryophyllaceae*, *Apiaceae* та *Boraginaceae* – по 3, *Dipsacaceae* та *Linaceae* – по 2 види, інші родини представлені по одному виду.

За результатми аналізу флори встановлено, що провідні родини включають 22 рідкісних та ендемічних види рослин, що складає 31% всієї флори (табл. 1).

Таблиця 1

Фітосозологічний статус охоронюваних видів

№ з/п	Назва виду	Статус охорони		
		Червона книга України (2009 р.)	Європейський червоний список	Харківська область
1.	<i>Androsace koso-poljanskii</i> Ovcz.	Зникаючий	Рідкісні	охорон.
2.	<i>Asparagus polyphyllus</i> Steven			охорон.
3.	<i>Astragalus albicaulis</i> DC.			охорон.
4.	<i>Diplotaxis cretacea</i> Kotov	Вразливий		охорон.
5.	<i>Genista tanaitica</i> P. Smirn.		Вразливі	
6.	<i>Hyssopus cretaceus</i> Dubjan.	Неоцінений	Невизначені	охорон.
7.	<i>Koeleria talievii</i> Lavrenko	Неоцінений		охорон.
8.	<i>Linaria cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Вразливий		
9.	<i>Linum hirsutum</i> L.			охорон.
10.	<i>Linum ucranicum</i> (Griseb. ex Planch.) Czern.			охорон.
11.	<i>Onosma tanaitica</i> Klokov	Неоцінений		охорон.
12.	<i>Polygala cretacea</i> Kotov			охорон.
13.	<i>Salvia nutans</i> L.			охорон.
14.	<i>Scrophularia cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Неоцінений	Невизначені	охорон.
15.	<i>Scutellaria cretica</i> Juz.	Неоцінений		охорон.
16.	<i>Silene cretacea</i> Fisch. ex Spreng.	Вразливий	Вразливі	охорон.
17.	<i>Stipa capillata</i> L.	Неоцінений		охорон.
18.	<i>Thymus calcareus</i> Klok.et Shost.			охорон.
19.	<i>Viburnum opulus</i> L.			охорон.
20.	<i>Artemisia salcoloides</i> Willd.			охорон.
21.	<i>Carex humilis</i> Leys.			охорон.
22.	<i>Teucrium polium</i> L.			охорон.

За Європейським червоним списком охороняються чотири види: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng., *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng. До Червоної книги України (2009) занесені 10: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz.; *Diplotaxis cretacea* Kotov; *Hyssopus cretaceus* Dubjan.; *Koeleria talievii* Lavrenko; *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Onosma tanaitica* Klokov; *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Scutellaria cretica* Juz.; *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Stipa capillata* L.. До регіонально рідкісних видів, що охороняються за Переліком рідкісних видів Харківської

області відносяться 19 видів. Окрім того, один вид – *Genista tanaitica* P. Smirn., наразі не охороняється за жодним переліком, бо був виключений з Червоної книги України за редакцією 2009 року.

Аналіз фітосозологічної ємності родин флори (співвідношення охоронюваних видів до загальної чисельності видів родини представлених на території дослідження) показав, що найбільшу фітосозологічну цінність має родина *Lamiaceae*, яка включає 5 рідкісних видів з 10 (50%). На другому місці знаходяться родини *Fabaceae*, *Poaceae*, *Scrophulariaceae* та *Linaceae*, які включають по 2 рідкісних види. Родини *Primulaceae*, *Brassicaceae*, *Asparagaceae*, *Cyperaceae*, *Asteraceae*, *Polygalaceae*, *Rosaceae* представлені лише по одному охоронюваному виду (Табл. 2).

Таблиця 2

Фітосозологічна ємність родин флори заказника

№ з/п	Назва родини	Число видів		Частка, %	
		усього	потребують охорони	до числа видів в родині	до всієї флори
1.	<i>Lamiaceae</i>	10	5	50,0	13,8
2.	<i>Fabaceae</i>	6	2	33,3	8,3
3.	<i>Poaceae</i>	6	2	33,3	8,3
4.	<i>Scrophulariaceae</i>	4	2	50,0	5,6
5.	<i>Caryophyllaceae</i>	3	1	33,3	4,2
6.	<i>Boraginaceae</i>	2	1	50,0	2,8
7.	<i>Primulaceae</i>	1	1	100	1,4
8.	<i>Brassicaceae</i>	1	1	100	1,4
9.	<i>Linaceae</i>	2	2	100	2,8
10.	<i>Asparagaceae</i>	1	1	100	1,4
11.	<i>Cyperaceae</i>	1	1	100	1,4
12.	<i>Asteraceae</i>	1	1	100	1,4
13.	<i>Polygalaceae</i>	1	1	100	1,4
14.	<i>Rosaceae</i>	1	1	100	1,4
	Усього	-	22	-	31%

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень встановлено, що флора крейдяних відслонень запланованого заказника «Западне» представлена принаймні 72 видами судинних рослин, зафіксованих під час дослідження. З них охороні підлягають 22 рідкісних види, з яких 10 занесені до Червоної книги України, 5 – до Європейського червоного списку та 19 видів рослин занесено до Переліку рідкісних рослин Харківської області. У цілому раритетна

складова флори складає 31% від загального числа зростаючих видів, що є високим показником та характеризує територію як цінний природний резерват, що потребує особливої уваги та охорони.

Література

1. Безроднова О.В. Раритетні кальцефільні види в Гербарії Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (CWU). Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна, серія "Біологія". Вип. 25. 2015. С. 16–26.
2. Горелова Л.Н., Єрмоленко Є. Д. До флори та рослинності крейдяних відслонень. Вісник Харківського ун-ту. № 211. Вип. 1981. Харків: Вища школа. С. 6–11.
3. Горелова Л.Н. Стан та перспективи охорони видів рослин середньої течії р. Сів. Донець, включених до Червоної книги СРСР і «Червоної книги УРСР». В зб.: Флора і рослинність України. Київ: Наук. Думка. 1986. С. 19–22.
4. Горелова Л.М., Ткаченко В.С., Перехонська І.О. Ботанічний заказник для охорони природної рослинності Поосколля. Укр. бот. журн. 1986. Т. 43. №6. С. 59–63.
5. Горелова Л.Н., Горелова Е.И. Растительный покров меловых обнажений планируемого национального парка «Двуречанский». Научные исследования на территориях природно-заповедного фонда Харьковской области. Сб. научных статей. Харьков. 2003. Вып.1. С. 23–28.
6. Горелова Л.М., Альохін О.О. Рідкісні рослини Харківщини (систематичний список рідкісних судинних рослин, питання їх охорони). Харків, 1999. 52 с.
7. Горелова Л.М., Альохін О.О. Рослинний покрив Харківщини: Нарис рослинності, питання охорони, анотований список судинних рослин. Харків: Видавничий центр ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2002. 231с.
8. Гринь Ф.О. Рослинність крейдяних відслонень. Рослинність УРСР: Степи, кам'яністі відслонення, піски. К.: Наук, думка, 1973. С. 336–356.
9. Єрмоленко Є.Д., Горелова Л.Н., Кушнарєва Ю.В. До флори та рослинності крейдяних відслонень річок Вовчої і Оскол в Харківській області. Вісник Харківського університету: Флористика, фізіологія та імунітет рослин. Харків: Вышш. школа, изд-во при ХДУ. 1987. № 211. С. 6–11
10. Козо-Полянський Б.М. В країні живих копалин: Нарис з історії гірських борів на степовій рівнині ЦЧО. М.: Держ. навчально-пед. вид-во, 1931. 184 с.
11. Котов М.І. Ботаніко-географічний нарис рослинності крейдяних відслонень р. по Осколу та його притоках. Журнал російського ботанічного товариства. М-Л. 1927. Т. 12. № 3. С. 249–261.
12. Котов М.І. Флора крейдяних відслонень у басейні Сів. Дінця в межах УРСР у зв'язку з геологічним віком та літологічним складом порід. Бот. журн. АН УРСР. 1953. Т. 10,2. С. 46 – 53.

13. Лавренко Є.М. Основні закономірності рослинних угруповань та шляхи їх вивчення. Полевая геоботаніка. М.: АН СРСР, 1959.
14. Лавренко Є.М. Петрофітня рослинність в Лісостепу і Степу (поза гірських систем). Рослинність Європейської частини СРСР. Л.: Наука. 1980. С. 281–285.
15. Олексієнко М.І. До характеристики рослинних угруповань дигресивних і демутаційних змін на крейдових схилах в басейні р. Сів. Дінець. Матеріали Харківського відділу Географічного товариства Союзу РСР. Харків: вид-во Харьк. ун-та. 1967. Вип. 4. С. 135–142.
16. Олексієнко М.І. Едифікаторів і доміанти рослинних угруповань крейдових відслонень у басейні р. Сів. Донець. – У кн.: Біологічна наука в університетах і педінститутах за 50 років. Матеріали міжвузівської конференції. 15-19 листопада 1966 р. Харків: ХДУ. 1968. С. 84–85.
17. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання). Укладачі: Т.Л. Андрієнко, М.М. Перегрим. Київ: Альтерпрес, 2012. 148 с.
18. Природно-заповідний фонд Харківської області. Клімов О.В., Вовк О.Г., Філатова О.В. та ін. Харків: Райдер, 2005. 304 с.
19. Саїдахмедова Н.Б., Банік, А.Б. Громакова, М.В. Кривохижа НПП Дворічанський. Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч. 2. Національні природні парки. К.: Наук, думка, 2012. 205 с.
20. Талієв В.І. Рослинність крейдових відслонень Південної Росії. Ч. 1. Тр. о-ва испыт. природы Харьк. ун-та. 1904. Т. 39. 1 ст. С. 81–238; 2 Ч. Тр. о-ва испыт. природы Харьк. ун-та. 1905. Т. 40. 1 ст. С. 1–282.
21. Толмачев А.И. Введение в географию растений. Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1974. 244 с.
22. Філатова О.В. Раритетна фітобіота на крейдових субстратах територій природно-заповідного фонду Харківщини. Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин: Мат. II міжн. наук. конф. Київ: ПАЛИВОДА А.В. 2012. С. 181–183.
23. Червона книга України. Рослинний світ. За ред. Я.П. Дідуха. К.: Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
24. European Red List of Globally Threatened Animals and Plants. URI: http://bot.biologia.unipi.it/listerosse/European_vascular_plants.pdf.
25. Mosyakin S., Fedoronchuk M. Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist. Kiev, 1999. 345 p.
26. Ronkin V., Savchenko G. Flora and vegetation of dry grasslands of Northeastern Ukraine, and problems of diversity conservation. *Nacquetia*. 2016. Vol. 15. № 2. P. 49–62.

Фитосозологическая оценка флоры перспективного ботанического заказника регионального значения «Западное» (Дворечанский район, Харьковская область). Гамуля Ю.Г., Бітюцька В.В., Лосєва Н.Л. – В статті приводяться результати изучения и

фитосозологического анализа флоры участка меловых обнажений правого берега р. Оскол в Двуречанском районе Харьковской области (Украина). На исследованной территории предлагается создание регионального ботанического заказника «Западное».

Были зафиксированы уникальные природные группировки меловых отложений, среди которых в Зеленую книгу Украины занесены *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Linum ucranicum* (Griseb. Ex Planch.) Czern. Флора обследованного участка насчитывает не менее 72 видов сосудистых растений, относящихся к 24 семействам. По результатам фитосозологического анализа установлено, что 31% (22 вида) от общего числа зафиксированных видов сосудистых растений нуждаются в охране, что является высоким показателем раритетной ценности флоры. Установлено произрастание на данной территории 22 видов сосудистых растений, нуждающихся в индивидуальной охране. Из них 4 вида занесены в Европейский красный список: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz., *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng., *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng. В Красную книгу Украины (2009) занесены 10: *Androsace koso-poljanskii* Ovcz.; *Diplotaxis cretacea* Kotov; *Hyssopus cretaceus* Dubjan.; *Koeleria talievii* Lavrenko; *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Onosma tanaitica* Klokov; *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Scutellaria cretica* Juz.; *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng.; *Stipa capillata* L. в Перечень охраняемых видов растений Харьковской области занесены 19. Кроме того, один редкий вид - *Genista tanaitica* P. Smirn., сейчас не охраняется ни по одному официальному перечню, так как был исключен из Красной книги Украины в редакции 2009 года.

Ключевые слова: меловая флора, охраняемые виды, сосудистые растения, фитосозологический анализ, Харьковская область